

Ramar ristur tey rútmurnar

Ummælisroynd og hugleiðingar um sangleikin Skeyk

THEODOR E. D. OLSEN

„...Lær os igennem alt
...Lær os at alle
det der fortælles
har lærdom behov
alt hvad elever og
men lær os dog også
lærer har fælles...
at lærdom er sjov.“

Hesi orðini eigur danska skaldið, presturin og humoristurin Johannes Møllehave, og eru tey tikin úr størri heild, nevniliga yrkingini „Lær os“ frá í fjór. Mangt er nevniliga millum ár og dag yrkt, skrivað og framført um lærdomin, ið sigst at vera so lættur at bera, og skúlaumhvørvir sum heild. Stødd í teirri tíð og tí heimshorni vit eru í, er støðan nevniliga tann, at øll hava vit undirvísingarskyldu og hava sostatt gingið nokur ár á lærustovni og kenna eitt sindur til lívið við bókum og tasku á baki. Men eisini hetta broyttist. Í hvussu er hátturin hetta verður praktiserað. Pedagogikkur og námsfrøðiliga áskoðanirnar verða debatteraðar og onkuntíð enná broyttar við lóg, so kanska er tað stuttligari at ganga í skúla nú enn fyrr.

Staðfestast kann í hvussu er, at í dag sita alt fleiri longri og longri á skúla-benki. Ivaleyst tí samfelagið og tíðirnar krevja hetta. Kunning ella information er loysnunarorðið í okkara tilvitan eftir idnaðarsamfel-

agið. Og fyri at vinna kunning er vitan fyrsta rávøra, og til tess at hava vitanina til taks krevst útbúgving. Her skal tó ikki komast inn á útróður á internetinum í okkara landi, sum enn sigst at liva av fiskivinnu, men bert skal viðmerkjast, at eingin sigur at skúlagongd - heldur ikki sokallað sjálvboðin - nýtist at vera keðilig, sum Møllehave ger okkum greitt. Men hvat hevur so hesin danin við føroyskan skúlskap at gera? Neyvan verður hann nógvis lísar á miðnámsútbúgvingunum kring landið, men 4. januar í ár rundaði hann tey seksti eins og Føroya Studentaskúli eisini ger tað í 1997. Ella mentunarborgin í Høvdølum, sum næmingar haðani stoltir, men tó við ikki sørt av virðing í útsøgnini, plaga at nevna stovnin.

Ikki er tað altíð, at vit geva okkum far um hvønn tynding hesin skúli hevur havt hesi árini fyri land okkara, og verður tað ein longri søga á hesum sinni, men ikki er hesin føðingardagurin farin aftur við borðinum. Millum teir leikurnar, sum eru verdir at vitja í hesum døgum, er hitt tvørlistaliga bragðið, Skeyk, ein av teimum áhugaverdu - og óivað eisini tann kostnað-armiklasti. Og hevur ein sagt Skeyk slepst ikki undan beinanvegin at nevna litir, lóg, sangir, rim, rorslur, rútmur, ferð, huglag, angan av unddómi, og frøin yvir hetta høvi just føroyskur unddómur í okkara tíð fær at visa sína listaligu evni og vilja at skapa. Laða ein varða í tí føroyska mentunarheiminum og rista okkara tíð, 90'ini, í grótið.

Skeyk er nevniliga nakað rist og blandað, tað veri seg eitt bikar av leskidrykki ella eitt hjarta, sum tað stendur

í tí framúr væl skryddu leikskránni, ið er sera væl fragingin. Bert spell at onkur einstøk villa misprýðir tað lítlu frøi heildina.

Sjálvur helt eg meg varnast hesar risingar í fjór vár, tá sangkapping var á sama staði, t.e. Norðurlandahúsinum, ið Tórshavnar Manskór skipaði fyri. Tá hendi nevniliga tað, at ein tjúgu ára gamal unglingi og ein, ið enn var tannáringur gjørdur tey brøgd at strúka avstað við ávikavist fyrstu og triðju heidursløn sum skapandi listafólk. Hóast henda hending neyvan hevur nakað at gera við tann nú aktuella sangleikin, so vísti hetta, saman við teim mongu fløguútgávu seinastu tíðina, at væl skúl-

aði og gávaði unddómurin í 90'unum eigur gripir, ið sanniliga eiga uppiborið at siggja dagsins ljós. Ella í hesum fòrinum kanska „cyber-ljósið“, haldi eg tað nevnist, sum komið var úr Íslandi til Skeyk.

Og tað var just hetta stórsigna ljósshowið saman við rokki og eysturlandskum rútmum, ið bjóðaði okkum vitjandi vælkomun, og tað dramatiska huglagið var longu undirstrikað. Her móttu vit nevniliga bygðagutuni Onnu, hvørs barnur innihelt so stóran útlongslur, bæði úr heimbygdini og úr síni egnu eksistentiellu kreppu, har hon leitar eftir sær sjálvari, at hon velur at royna studentaskúlan, hóast hon longu er tveir mánaðar ov sein á veg, og sjálvst um hin afturhaldsinnnaði pápin als ikki er fegin um hennara avgerð.

Men avstað vil hon, og eins og í teimum gomlu ævintýrunum og menningar-søgum, har ein einstaklingur fer heiman, mótir hon ikki so fáum og ódámligum forðingum og royndum.

Eitt av teimum mest intensu leikbrotunum í Skeyk tókti mær at vera beint eftir, at Anna er komin í „prát“ við sínar nýggju flokstelagar, og kanska serliga tað stóra kjaftastliðið, men tó ikki bytta, Jón, ið er hin føddi leikarin. Hesi gera við teirra speisku viðmerkningum og happing annars so sanniliga ikki komuna á skúlan leitari. Alt fyri eitt duna tónarnir í salinum frá tí nýggja føroyska hittinum

„Lambame“ (eykalagskandidatur í „15 teimum bestu“; ull er aftur vorðin Føroya gull), og bráðliga er einsamalli Anna umgyrd av lögnum, hálum verum. Ræðslan lýsir av henni, sum høvudsleikarin her sera væl dugir at fáa fram úttan at siga eitt orð. Ja, so væl, at hon hevði verið dreymurin hjá einum og hvørjum pantomimuleikshústjóra, umframt at hon eigur eina vakra rødd, og eru vit áskoðarar takksamir fyri, at just hon fekk hendan leiklutin. Uppgávuna at geva haminum hjá Onnu lív, megna hon nevniliga til fulnar í hesum ódnarveðrum av rútmum, huglagi og kenslum. Og hóast hon í hesum fòrinum er neyðarslig á at lita, tekur hon seg saman og syngur seg burtur kreppuni. Tað er bert hon, ið kann vinna á sær sjálvari, og tað ætla hon sær so sanniliga eisini. Hon verður verandi í flokkinum i.ð. úttan henda bókstav „kann jú eingin liva“, kunnu vit kanska í hesum fòri til stuttleika taka undir við Róa Paturssyni.

Men er móttøkan hørð, er lívið við sínum freistingum ikki minni trupult. Hon fær skjótt vinkonu í Havn, ein skilagóð genta, hvørs eginleikar leikarin handan rolluna væl dugir at lýsa. Men tá sami drongur kemur ímillum tær báðar verður galið, og lívsins torføru val mugu takast. Hvát úrslitið verður skal ikki avdúkast her, men hvaðna verri verður tað, tá Anna eisini fer at

fjasast við nýggja føroyska læraranum, ið ikki rættliga tekur dagar ímillum støðu sína sum lærari næminganna í gerandisdegnum, og tað at vera partur av teirra kompaníi í tí spennandi náttini.

Her er sostatt talan um nokur fløkt sambond, har kenslurnar flákra í teimum óroyndu og kanska naivu hjørtunum. Tó bitur ikki á hjá øllum, m.a. hjá stremlaranum Jákupi, ið sanniliga ikki er føddur í gjár, men veit, at skal úrslitið í skúlanum gagnmetast nóg væl, krevst eisini at læraranum dámar avrikini, skulu karakterunum og „framtiðini“ verða lív lagað. Men eydnast hansara lífr fyri skúlsins myndugleikum, sum honum innast inni als ikki hóvar, gongur minni væl við retorikkunum og kommunikatiónini klokkan tvey veitslunáttina, tá farið verður út um við floksuni í flokkinum, og roynt verður at nærkast hvørtjum øðrum. Í slíkum fòrum riggar ikki altíð so væl at práta um stjórnufrøði ella tjóðskapararvsluna.

Viðhvørt er jú hart at vera ungur í G'ari, ikki minst, tá just tað punktið á gentuni, ið nevnt er eftir hesum bókstavi, skal finnast. Hvar man tað vera, húsgróroyndu og forvitnu dreingirnir, og prátið prikar kanska meira enn tann eina áskoðaran í salinum.

Tá mugu heldur snildirnar og orðavalið hjá Jón, ið tykist eiga eitt ósvikligt sjálvsálit - í hvussu er úttan á skreðuni - takast í nýtslu.

